27-мĕш çул тухать. Хакĕ 15 пус.

Пĕтĕм тĕнчери пролетарисем, пĕрлешĕр!

1941
СЕНТЯБРЬ
17
ЮНКУН
219 (5934) №

Чăваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМĔПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧĔН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧĔН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧĔН
ХАÇАЧĔ.

Химиллĕ тапăнуран сыхланма хатĕр пулар

Пирĕн паттăр Хĕрлĕ Çар виççĕмĕш уйăх ĕнтĕ тăван çĕршывăн кашни пусăмĕшĕн хăюллăн çапăçать, фашистла ирсĕрсене хирĕç çирĕп тăрса вĕсене çавтери вăйлăн пыра-пыра çапать. Хĕрлĕ Çар боецĕсемпе командирĕсем тата политработникĕсем хăюллăн, шиксĕр, вилĕмрен хăраса тăмасăр, тăшмана мĕн пĕтерсе тăкиччен çапăçма хатĕр пулни тата Совет Союзĕнчи халăхсен пĕрлĕхĕ хурçă пек çирĕп пулни нимĕç фашисчĕсен ĕмĕтне татрĕ, вĕсен «çиçĕм пек хăвăрт» пырса çапас планĕ саланса кайрĕ. Фашистсем хăйсен ĕмĕтне пурнăçа кĕртеймерĕç.

Фашистла тискер-кайăксен пурнăçĕ кашни кунах кĕскелсе пырать, вĕсен вилĕмĕ çывхарать. Çакна вĕсем хăйсем те лайăх туйса илме пуçларĕç. Хаяр тата сĕмсĕр тăшман, хăйĕн çиллине шăнараймасăр, совет халăхне хирĕç татах та хăрушă ĕç тума, отравляющи веществосемпе анлăн усă курма хатĕрленет. Çын сăн-сăпатне çухатнă, юншăн антăхакан ирсĕр фашистсем ăна тума пултараççĕ, вĕсем нимĕнле ирсĕр тата тискер ĕçрен те йĕрĕнсе тăмаççĕ, урнă йытăсемшĕн тĕнчере нимĕнле закон та тата правило та çук. Гитлерла пуçкасакансем кĕтмен çĕртен отравляющи веществосем ярса халăх хушшинче паника сарасшăн, совет халăхĕн кĕрешўри хастарлăхне хавшатасшăн.

Гитлерла бандăн тискер ĕмĕчĕ ку расра та пурнăçа кĕреймĕ. Унăн ирсĕр ĕçне пирĕн совет войскисем тăрă шыв çине кăларчĕç. Совет халăхĕ тăшманăн вăрттăн хура ĕçне хирĕç химиллĕ тапăнуран сыхланма пур енĕпе те тĕплĕн хатĕрленсе çитнипе ответлет. Фашизмăн çав тискерлĕхне пирĕн çĕршыври халăхсем тивĕçлĕн хĕçпăшалланнипе кĕтсе илĕç.

Ленин хули — пролетариллĕ революцин сăпки — ку тĕлĕшпе пĕтĕм совет халăхне паха пример кăтартать. Вăл хăйĕн пĕтĕм вăйне хула умне килсе тухнă хăрушлăха сирсе пăрахас ĕçе мобилизацилерĕ. Ленинград хулине тăшман нихăçан та кĕрсе курман, курас та çук! Çакăн пек калать пирĕн пĕтĕм çĕршыв. Революциллĕ хăватлă традицисен хулин тулашĕ фашистсемшĕн хăрушă çăва пулса тăрĕ, хурçăран тунă çирĕп укреплени, халăхăн хăватлă вăйĕ çине фашистсем пырса çапăнса хăйсен йĕрĕнчĕк пуçĕсене çурса пăрахĕç.

Совет Союзĕнчи хуласемпе ялсем пурте химиллĕ тапăнуран сыхланма мобилизациллĕ хатĕр пулмалла. Ку ĕçре тимсĕрлĕх тата химиллĕ тапăнун хăрушлăхне хакламанни пулмалла мар. Совет халăхĕ пур çĕрте те, фронтра та, тылра та химиллĕ тапăнуран сыхланма пĕлме тивĕç.

Осоавиахим организацийĕсем химиллĕ тапăнун хăрушлăхĕ çинчен халăха каласа панипе пĕрлех, унран мĕнле майсемпе сыхланмаллине вĕрентмелле. Халăха малтанах вĕрентсе хатĕрлесен, химиллĕ тапăнуран сыхланмалли правилăсене пурнăçа тĕрĕс кĕртсен тата дисциплинăллă пулсан отравляющи веществосем пирĕншĕн хăрушă мар, химиллĕ тапăнуран ăнăçлăн сыхланса юлма пулать.

Химиллĕ тапăнуран пĕчченшерĕн сыхланмалли чи шанчăклă япала вăл противогаз пулса тăрать. Çавăнпа та кашни çын — ватти те, çамрăкки те — противогазпа усă курма пĕлмелле тата ăна тĕплĕн сыхласа усрамалла. Противогаза типтерлĕ тыткаласан тата унпа усă курма пĕлсен çеç вăл сана тивĕçлĕ усă пама пултарать. Противогаза типтерлĕ тыткаламалла, ăçта кирлĕ унта пăрахмалла мар. Мĕншĕн тесен, противогаз çине çавăн пек йĕркесĕр пăхни химиллĕ тапăну вăхăтĕнче çынна пысăк сиен кўме пултарать. Çакна кашни çынăн асра тытас пулать.

Химиллĕ тапăну вăхăтĕнче кашни минута хаклă. Çавăнпа та ĕнтĕ противогаза хăвăрт тăхăнма хăнăхса çитмелле. Ку тĕлĕшпе тренировка ĕçне организацилемелле. СССР Совнаркомĕ йышăннă постановленине пурнăçа кĕртсе пырса, пирĕн республикăра вуншар пин çын ПВХО ĕçне вĕренчĕç. Партипе совет тата комсомолпа Осоавиахимăн вырăнти организацийĕсен задачи — çав çынсен пĕлĕвне çирĕплетсе, ăна малалла ўстерсе пырасси, ПВХО ĕçне вĕренменнисене халех вĕрентсе хатĕрлесси пулса тăрать. Çаксене тума пирĕн пур майсем те тата кадрсем те çителĕклĕ.

Çавăнпа пĕрлех, химиллĕ тапăнуран сыхланма хатĕрленес çĕрте кирлĕ япаласене çителĕклĕ тупса тата туса хурас ĕç çине тимлĕн çаврăнса пăхни кирлĕ. Предприятисемпе пурăнмалли çуртсенче газоубежищĕсем тăвас пулать. Ăна тума йывăр мар. Бомбоубежищĕсене кашнинех газоубежище туса хума май пур.

Фашистсем химиллĕ тапăну вăхăтĕнче çынсене антратнипе пĕрлех, предприятисен ĕçне чăрмантарма тăрăшаççĕ. Паллах, предприяти кăшт ĕçлемесĕр тăни те хальхи вăхăтра пысăк сиен кўме пултарать. Апла пулсан, пирĕн кашни предприятинех кирек хăш вăхăтра та тата кирек мĕнле условире те ĕçлемелле туса хурас пулать.

Осоавиахимăн активисчĕсен отравляющи веществосем апат-çимĕç продукцине тата ĕçмелли шыва пăсассинчен мĕнле сыхланмалли тата химиллĕ тапăну вăхăтĕнче çынсем хăйсене мĕнле тыткаламалли çинчен каласа ăнлантармалла. Осоавиахимăн кашни членĕ халăха химиллĕ тапăнуран сыхлас ĕçĕн организаторĕ пулмалла. Колхозниксем, рабочисем тата служащисем хушшинче тренировка ĕçĕсене пуçарса пымалла. Химиллĕ тапăнуран сыхланма пĕлмен пĕр çын та пулмалла мар.

Отравляющи веществосенчен алайĕнчи япаласемпе сыхланса юлма пулать. Çавсем çинчен те халăха пĕлтерсе, вĕсемпе тĕплĕн паллаштармалла.

Осоавиахим организацийĕсен самозащита групписем организацилесе, химиллĕ тапăнăва хирĕç кĕрешекен звеносен боецĕсене йышлăн вĕрентсе хатĕрлес пулать. Боец-химиксем пысăк тата ответлă ĕçсем тăваççĕ. Вĕсем сывлăша сăнаса тăраççĕ, химиллĕ тапăну пуласси çинчен халăха хăвăрт пĕлтереççĕ, çынсене газоубежищĕсене вырнаçтарма пулăшаççĕ тата химиллĕ тапăну вăхăтĕнче тăшман туса хăварнă сиенсене пĕтерсе хурас тĕлĕшпе ĕçлеççĕ. Боец-химиксене хăюллă тата тўсĕмлĕ пулма вĕрентсе пымалла. Çавăн пек тусан çеç самозащита групписем хăйсен умĕнче тăракан чыслă ĕçсене ăнăçлăн пурнăçлама пултараççĕ.

Урса кайнă фашистла бандăсем пирĕн тăван çĕршыв çине химипе килсе тапăнма хатĕрленеççĕ. Совет халăхĕ çав йывăр вăхăта та тивĕçлипе пурăнса ирттерĕ. Хаяр тăшман пирĕн çине кĕтмен çĕртен килсе тухаймĕ. Совет халăхĕ яланах хатĕр. Гитлерăн юлашки шанчăкĕ те ăнăçлă пулмĕ.

Совет Информаци Бюровĕнчен

(Сентябрĕн 15-мĕшĕнчи каçхи пĕлтерў)

Сентябрĕн 15-мĕшĕнче пирĕн войскăсем противника хирĕç пĕтĕм фронтра вăйлă çапăçусем туса пынă.

Сентябрĕн 13-мĕшĕнче сывлăшри çапăçусенче нимĕçсен 15 самолетне пĕтерсе тăкнă. Пирĕн 10 самолет пĕтнĕ. Пирĕн авиаци Галац, Сулин тата Констанца çине бомбăсем пăрахнă.

Сентябрĕн 13-мĕшĕнче противник Эзель утравĕн çыранне десант антарса хăварма хăтланса пăхнă. Пирĕн карапсем, авиаци тата çыранри батарейăсем персе тăнипе нимĕçсен десант отрядне çĕмĕрсе тăкнă. Противникăн тăвата транспортне тата пĕр эсминецне шыва путарнă. Нимĕçсен ытти икĕ транспортне тата темиçе миноносецне пысăк сиен кўнĕ.

* * *

Сентябрĕн 13-мĕшпе 14-мĕшĕнче нимĕçсемпе румынсен войскисем вĕçĕ-хĕррисĕр атакăсем туса Одесса патне шăтарса кĕме çĕнĕрен хăтланса пăхнă. Пирĕн чаçсем—красноармеецсемпе моряксем—вăйлă çапăçусем туса, нумай йышлă противникăн атакисене сирсе янă. Çапăçусенче румынсен тăваттăмĕш пехотнăй полкне салатса янă, çав полкăн пĕр батальонне пĕтерсе тăкнă.

Пирĕн çĕр çинчи чаçсене Хура тинĕс флочĕн карапĕсем артиллерирен персе тăрса пулăшнă.

* * *

Сывлăшри разведка тăшманăн 8 пин тонна водоизмещениллĕ транспорчĕ, çар карапĕ тата виçĕ катер хўтлесе пынипе, Петсамо патнелле пыни çинчен пĕлтернĕ. Противник карапĕсене хирĕç советăн капитан-лейтенант Кусенко командир пулса ертсе пыракан икĕ торпеднăй катерĕ тухнă. Моторсене сўнтерсе пĕчĕк хăвăртлăхпа пырса, пирĕн катерсем тăшманăн çыранри батарейисем патĕнчен вăрттăн иртсе кайнă. Залива кĕмелли вырăнта вĕсем çыран патне пырса ларнă та нимĕç суднисем килессе кĕтсе тăнă. Часах фашистсен катерĕсен ĕмĕлкисем курăнса кайнă. Катерсене пĕр чăрмавсăрах залива кĕртсе янă. Транспортнăй тата сторожевой карапсем курăнсан, совет катерĕсем вĕсем патне 500—600 метра çити çывхарса пынă, вара вĕсем çине торпедăсем кăларса янă. Транспортпа сторожевой карап шыва путнă.

* * *

Смоленск патĕнчи партизансем фашистла кĕтўсене çĕмĕрсе тăкма Хĕрлĕ Çара пулăшаççĕ. Партизансен отрячĕсен боецĕсем тăшман салтакĕсене, танкĕсене, автомашинисене, боеприпассемпе продовольстви склачĕсене пĕтере-пĕтере тăкаççĕ. Учитель З. юлташ командир пулса ертсе пыракан отряд нумаях та пулмасть нимĕçсен Троицкое ялĕнчи засади çине тапăннă. Тапăнас умĕнхи каçхине разведчиксем нимĕçсем яланах сарайра çывăрнине палăртнă. Çĕрле партизансем сарай патне шăппăн шуса пынă. Пĕр партизанĕ тўрех тĕллесе персе часовоя вĕлернĕ. Тепĕр икĕ боецĕ сарайăн уçăлсарах тăракан алăкĕсене гранатăсем ыватнă. Отряд командирĕ крыша çине горючи тултарнă темиçе бутылка пăрахнă. Сарай çунма тытăннă. Чĕрĕ юлнă фашистсем хăраса ўксе алăксем патнелле чупса пынă, анчах та пулеметсенчен персе, вĕсен çулне пўлсе лартнă. Сарайра пулнă нимĕçсене пурне те пĕтерсе тăкнă. Тепĕр кунне отряд нимĕçсен разведкине тĕл пулнă. Фашистсем икĕ хут йышлăрах пулнă, партизансем çапах та çапăçма йышăннă. Хаяр тытăçура сакăр нимĕçе вĕлернĕ, ыттисем тарнă.

Никитинка ялĕнче нимĕç обер-лейтенанчĕ Адольф Миттель тата фашистла салтаксен группи ватă колхозника Иван Петрович Воронина асаплантарса вĕлернĕ. Вĕсем унăн ывăлĕсем—партизансем ăçта пулнине, колхоз председателĕ Сергей, тракторист Петр тата агроном Владимир ăçта пытаннине ыйтса пĕлесшĕн пулнă. Старик асаплăха паттăррăн тўссе ирттерсе вилнĕ, пĕр сăмах та каласа паман. Каçхине партизансен отрячĕн лагерьне ялтан çын пынă та фашистла пуçкасакансен тискер ĕçĕсем çинчен каласа панă. Отряд командирĕ ирĕк панипе, И. П. Воронинăн ывăлĕсем хăйсен тăван ялне кайнă. Çул çинче вĕсем нимĕçсен роти тăнă ялтан пуçласа полк штабне çити карса кайнă телефон проводне татса тăкнă. Линие тўрлетме янă салтака вĕлернĕ. Фашистсем татах икĕ салтак тата пĕр унтер-офицер янă, анчах вĕсене те вĕлерсе пĕтернĕ. Тепĕр кунне Воронин тăвансем кўршĕри колхозсенче тытса илнĕ ĕнесен кĕтўне хăваласа пыракан нимĕçсен виçĕ салтакне пĕтерсе тăкнă. Çĕрле ялăн тĕрлĕ çырăнĕсенче пушарсем сиксе тухнă. Боеприпассем хунă складсем тата вăрласа тупнă выльăх апачĕ хунă амбарсем çуннă. Салтаксем пушарсене сўнтерме чупса кайнă. Йĕркесĕрлĕхпе усă курса, хăюллă партизансем обер-лейтенантăн Адольф Миттелĕн хваттерне кĕнĕ те ăна персе вĕлернĕ. Çурт алăкĕсем çине Воронин тăвансем мелпа çапла çырса хунă: «Аттене вĕлернĕшĕн, совет çыннисене асаплантарнăшăн»

* * *

Гитлеровецсен питех те тискер ĕçĕсем çинчен фашистла тыткăнран тарса тухнă, Луг хулинче пурăннă Алексей Петрович Орехов каласа пĕлтернĕ. «Гитлер бандисем хулана пырса кĕрсенех,—тет Орехов юлташ,—мирлĕ халăха персе вĕлерме тытăнчĕç. Хулана юлнă çынсене малтанхи кунах хулари сада хăваласа пухрĕç. Вуншар çынсен куçĕ умĕнче салтаксем виселицăсем тума тытăнчĕç. Вĕсене ертсе пыракан офицер, таврари çынсенчен мăшкăлласа, çак виселица витĕр питĕ нумай çын хăларма пулать, тесе калаçса тăчĕ. Чи малтан лесопункт начальникне Михаил Орехова çакса вĕлерчĕç. Ун хыççăн нимĕçсем тата темиçе çынна асаплантарса вĕлерчĕç. Асаплантарса вĕлернĕ çынсен виллисене илме фашистла ирсĕрсем хыттăн чарчĕç. Темиçе кун иртсен хулана гестапо отделенийĕн начальникĕ пычĕ. Вăл çынсене асаплантармалли пўлĕм организацилесе, унта хăйĕн жертвисене хĕн кăтартма тытăнчĕ. Малтанхи каçах фашистсем урамра пыракан 8 хĕрачана тытса пусмăрларĕç. Пур килсенче те массăллăн çаратма тытăнчĕç. Урамсенче те уççăнах вăрлама пуçларĕç. Патрульре çўрекен салтак кăнтăрла вырăнти учительницăна тытса чарчĕ те унăн сехетне туртса илчĕ».

Псков районĕнчи Дедково ялĕнче фашистсем «нимĕççене хисеплеменшĕн» 12 колхознике çакса вĕлернĕ. Славковски районри Верхний мост ялĕнче ултă ача амăшне вăл хăйĕн пахчинчи çĕрулмине кăларса унпа ачасене апатлантарма хăтланнăшăн персе вĕлернĕ.

Ленинград облаçĕнчи Плюсски районри «Вторая пятилетка» колхозра фашистла карательсен отрячĕ партизансене тупса пама ыйтнă. Хресченсем чĕнмесĕр тăнă. Вара салтаксем пĕтĕм халăха урама хăваласа пухнă та хресченсене кашнинех строй витĕр кăларма тытăннă. Старикĕсене, хĕрарăмсемпе ачасене патаксемпе тата прикладсемпе хĕненĕ. Нимĕçсен фашистла мерзавецĕсен çак юнлă та тискер ĕçĕсене пула, старикĕсен хĕрарăмĕсен тата ачасен нумайăшĕ вилнĕ.

Совет Информаци Бюровĕнчен

(Сентябрĕн 16-мĕшĕнчи ирхи пĕлтерў)

Сентябрĕн 16-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле пирĕн войскăсем пĕтĕм фронтра противника хирĕç çапăçнă.

* * *

Сентябрĕн 12-мĕшĕнче совет летчикĕсем фронтăн Çурçĕр-Хĕвеланăç енче нимĕç аэродромĕсенчен пĕрин çине бомбăсем пăрахнă. Фашистсен 20 самолетне пĕтерсе тăкнă. Фронтăн Кăнтăр-Хĕвеланăç енче совет бомбардировщикĕсем тăшман аэродромне атакăласа, противникăн 16 самолетне пĕтерсе тăкнă. Сентябрĕн 13-мĕшĕнче Кăнтăр енче нимĕç аэродромĕ çине пырса тапăннă чух те противникăн 10 машинине пĕтерсе тăкнă. Фронтăн хĕвеланăç енче пирĕн авиаци фашистсен аэродромĕ çине тапăнса, 7 самолета тата икĕ орудине стройран кăларнă.

* * *

Ленинград патне пымалли çулсем çинче сывлăшра пулса иртнĕ çапăçусенче Данилов полковникăн авиачаçĕ пĕр кун хушшинче фашистсен 16 самолетне персе ўкернĕ. Чаçри летчиксем—Неуструев, Пидтыкан, Абрамов, Харитонов, Жуйков тата Плавский çав кун кашниех тăшманăн икшер самолетне персе антарнă.

* * *

Баренцово тинĕсĕнче пирĕн торпеднăй катерсемпе подводнăй лодкăсем противникăн икĕ пысăк транспортне путарнă.

* * *

Одесса патне пымалли çулсем çинче Румыни войскисем çынсем тĕлĕшпе те тата вооружени енĕпе те йывăр çухатусем тўсеççĕ. Çакна Румынин тыткăна илнĕ тата вĕлернĕ салтакĕсемпе офицерĕсем çумĕнче тупнă çырусемпе дневниксем лайăх çирĕплетсе параççĕ. Румыни офицерĕ Тодореску яма ĕлкĕреймен хăйĕн çырăвĕнче çапла çырать: «Юлашки çапăçура пире 24 сехет хушши йывăр артиллери çĕмĕрчĕ тата минометсенчен печĕç. Манăн телейсĕр взводра пиллĕк çын çеç чĕррĕн юлчĕç». Румынин Казаку хушаматлă офицерĕн дневникĕнче пĕр ротăна çĕмĕрсе тăкни çинчен çапла çырса кăтартнă: «Противник пире татти-сыпписĕр персе тăчĕ. Питех те вăйлăн пенине тўсе тăраймасăр, боецсем тарса саланчĕç. Эпĕ вĕсене вăрçатăп, кăшкăратăп, револьверпа хăрататăп—унсăрăн эпĕ ним те тумастăп тесе калама пултараççĕ. Тул çутăлса килнĕ тĕле вырăссем пирĕн противотанковăй ротăна йăлтах пĕтерсе тăкрĕç».

Румыни тылĕнчи выçă çемьесенчен килекен шиклĕ çырусем салтаксене кулянтараççĕ тата деморализацилеççĕ. Чикĕри пĕрремĕш полкри салтакăн йăмăкĕ Иона Добрес çапла çырать: «Пирĕн пурнăç питех те япăх. Сăхăр çук Выçă вилетпĕр. Пĕр пăтавкка кукуруза 200 лей тăрать, анчах ăна та тупса илме йывăр». 11-мĕш пехотнăй полкри салтакăн арăмĕ Станка Ирланд упăшкине çапла пĕлтерет: «Эпĕ халиччен ех пособи илеймерĕм. Манăн тăранса пурăнма нимĕн те çук. Выçса вилетĕп». Тыткăна лекнĕ сержант Иван Анжилиу допрос тунă чухне çапла каланă: «Румынире халăх выçă аптăрать. Германие илсе кайма продуктсене пур çĕрте те вăйпах туртса илеççĕ. Йăлтах сăптăраççĕ».

* * *

Пиншер çамрăк рабочисем, колхозниксем тата интеллигентсем партизансен отрячĕсене кĕнĕ. Вĕсенчен нумайĕшĕ разведчиксем, наблюдательсем тата связистсем пулса тăнă. Смоленск облаçĕнчи Ильински районра К. юлташ отрядĕнчи çамрăк партизансем противникăн команднӑй пунктне тупса палăртнă. Çĕрле партизансем юханшыв урлă ишсе каçнă та, пункт патне шăппăн пырса, унта гранатăсем ыватма тытăннă. Нимĕçсен офицерĕсемпе салтакĕсене 30 çынна пĕтерсе тăкнă.

Партизансем пĕртăван Меркуровсем противник ăçта вырнаçса тăни çинчен питех те кирлĕ сведенисем тупа-тупа параççĕ. Нумаях та пулмасть вĕсем противник пулемечĕсен темиçе йăви ăçта вырнаçса тăнине тата фашистсен бомбардировщикĕсем ларакан аэродрома тупса палăртнă. Пирĕн инçете перекен орудисем çĕрле аэродрома тата пулеметсен йăвине пĕтерсе тăкнă.

Шкулта вĕренекен 15 çулхи Р. Лидăн ашшĕ-амăшне фашистсем вĕлернĕ пулнă, каçхине Лида партизансен отрячĕн командирĕ В. учитель патне пынă та, Одесса облаçĕнчи Свердлово салине Румыни отрячĕ пыни çинчен, çав отряд шкул çуртĕнче çĕр выртни çинчен пĕлтернĕ. Çĕрле партизансем салана шăппăн кĕнĕ те, шкул çуртне ручной гранатăсемпе пеме пуçланă. Партизансем румынсене 20 çын ытла пĕтерсе тăкнă, икĕ автомашина, 5 мотоцикл, станковăй пулемет тата ытти хĕçпăшалсем туртса илнĕ.

Колхоз бригадирĕ П. юлташ ертсе пыракан отрядри партизансем вăрманти çулсем çине тимĕртен тунă шĕвĕр йĕпсем ларта-ларта тухнă, çав çулсем тăрăх нимĕç мотоциклисчĕсем донесенисемпе çўренĕ пулнă. Шĕвĕр йĕпсем çине пырса тăрăннипе, тăшман связисчĕсем чарăнса тăнă, вĕсем çине засадăсенче ларакан партизансем пеме тытăннă. Юлашки 15—20 кун хушшинче П. юлташ отрядĕнчи партизансем нимĕçсен 70 салтакне ытла вĕлернĕ.

* * *

Совет моряксем Хĕрлĕ Çар валли çĕршер пин тонна грузсем турттараççĕ. Капитан Носков командир пулса ертсе пыракан Каспий пароходствин теплохочĕсем кашни рейсрах нормăран ирттерсе пит нумай нефтепродуктсем тиесе каяççĕ. Каспий пароходствинчи Шиферман капитанăн пысăк танкерĕ тиесе турттармалли плана тăтăшах ирттерсе тултарать. Танкер механикĕ Семенов юлташ нефть турттаракан флотра рулевой управленине пăспа ĕçлеттерес вырăнне хĕссе пăчăртанă сывлăшпа ĕçлеттерме пуçланă. Çапла туни талăкра 800 килограмм топливо перекетлесе хăварать тата грузсене ытларах тиеме май парать. Çурçĕр флотĕнче Семенов капитанăн пароходĕ нормăран ирттерсе 200 тонна тиенĕ грузпа тăтăшах рейссем туса ирттерет тата çитмелли çĕре срокчен пырса çитет.

Хура тинĕс флагманĕн хисеплĕ вымпелне çакса çўрекен суднăн экипажĕ геройла ĕçлет. Суднăн июль уйăхĕнче заводри ремонта тăмалла пулнă. Анчах та моряксем суднăна ишнĕ вăхăтрах хăйсен вăйĕсемпех юсама шутланă. Хура тинĕс çинчи моряксен практикинче çак экипаж черетлĕ рейс вăхăтĕнче пĕрремĕш хут вăтам ремонт тунă.

Америка делегацийĕ Мускава килме тухнă

НЬЮ-ЙОРК, сентябрĕн 15-мĕш. (ТАСС). Виçĕ державăн Мускаври канашлуне США енчен хутшăнакан делегаци США-ран тухса кайнă. Делегаци составне çаксем кĕреççĕ: председатель В. Гарриман, вооруженине кивçен е арендăна парасси çинчен кăларнă закон тăрăх Англие пулăшас ĕçе пурнăçа кĕртес тĕлĕшпе Лондонра Рузвельтăн специальнăй представителĕ пулса ĕçлекенскер. Членсем—генерал-майор Д. Бэрнс; В. Батт—çар промышленноçне ертсе пырас тĕлĕшпе ĕçлекен комитетăн представителĕ; профессор Д. Браун—çар промышленноçне ертсе пырас тĕлĕшпе ĕçлекен комитетăн представителĕ; отставкăри адмирал В. Стэндли; генерал-майор Д. Брэтт.

Делегципе пĕрле экспертсен группи те тухса кайнă.

Гарриман Лондона пырса çитнĕ

НЬЮ-ЙОРК, сентябрĕн 15-мĕш. (ТАСС) Ассошиэйтед пресс агентстви пĕлтернĕ тăрăх, виçĕ державăн Мускаври канашлăвне США енчен хутшăнакан делегаци председателĕ В. Гарриман тата делегацин ытти членĕсем Лондона пырса çитнĕ.

СССР Ютçĕршыв Ĕçĕсен Халăх Комиссариачĕ Болгари правительствине панă представленине Болгари влаçĕсем халăхран пытараççĕ

СОФИЯ, сентябрĕн 15-мĕш. (ТАСС). СССР Ютçĕршыв Ĕçĕсен Халăх Комиссариачĕ Болгари правительствине представлени panăранпа пиллĕк кун иртрĕ пулсан та, çав представленине Болгари пичетĕнче пичетлесе кăларман çеç те мар, тата Болгарири пĕр хаçат та ун çинчен пĕр сăмах та шарламасть.

Çапла вара, Совет правительствин представленине—Болгарирен гитлерла Германия СССР çине вăрçăпа килсе тапăнмалли плацдарм туса хунине тăрă шыв çине кăларакан представленине Болгари влаçĕсем халăхран пытарчĕç.

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ. Ўкерчĕк çинче: Совет танкĕсем атакăна каяççĕ. (Хĕвеланăç енĕ).

Г. ПЕТРУСОВ фотоўкерчĕкĕ. (ТАСС фотохроники).

Тырă вырса пĕтерчĕç

ÇĔМĔРЛЕ. Яндашри «Комбайн» колхоз членĕсем ăнса пулнă пысăк тухăçлă тырпула пĕр тăкаксăр пухса кĕртрĕç. Тырпула пухса кĕме тухнă кунранах уйра виçĕ жнейка пĕр кăлтăксăр ĕçлерĕç. Çамрăк машиноведсем Петров, Романов тата Сорокин юлташсем кунне 5-шер гектар ытла вырса пычĕç. Паян-ыйрансенче уйра пĕр çĕмел те юлмасть, пĕтĕмпех капана хывса лартаççĕ. 46 гектар çинчен çулса кĕнĕ пăрça йышши культурăсене çапса типтерленĕ. Чылай колхозниксем нормăна 200—250 процент таран тултарса пыраççĕ.

Колхоз государство умĕнчи парăмсене пĕтĕмпех парса татнă. Колхозниксем халь пĕтĕм вăйпа авăн çапас ĕçе тытăннă. Правлени колхозниксене ĕçкунĕ тăрăх аванспа тырă валеçсе пама ведомость туса хатĕрленĕ. Колхозăн кăçал тырпул вăйлă пулнă, гектартан 20—25 центнер таран тухать.

А. ЯРАНСКИЙ.

Авăн çапаççĕ

ЕТĔРНЕ. Орапакасси колхозĕ хĕрсех авăн çапать. Тăваттăмĕш бригада молотилкăпа сехетре 4 центнер тырă çапать. Молотилкăна кĕлтесем ярса тăма комсомолка Удейкина хĕрачана тăратнă, вăл хăйĕн ĕçне питĕ хăвăрт туса пырать. Молотилкăран тухакан тырăна çийĕнчех сăвăрса тасатаççĕ те михĕсем çине тултарса кĕлете илсе каяççĕ. Кĕлте кĕртме уйăрнă колхозниксем те васкасах кĕлте кĕртеççĕ. Ватă колхозник Егор Яшкин кунне 3—4 капан таран хывать. Çапнă улăм-арпасене те çийĕнчех пуçтарса лартаççĕ.

В. ЛАЗАРЕВ.

Фашистла ирсӗрсен ултавлӑ меслечӗсем

Аяларах эпир нимӗҫ фашисчӗсем мӗнле ирсӗр те пўтсӗр хӑрушӑ ӗҫсем тунине, тӑшманла тата провокациллӗ сӑмахсем сарма вӗсем хӑйсен агенчӗсене мӗнле пухнине кӑтартса паракан икӗ документ пичетлесе кӑларатпӑр. Гитлеровецсем тискер-кайӑкла ӗҫсем тӑваҫҫӗ, вӗсем хӑйсен агенчӗсене — провокаторсене ятарласа заданисем парса пирӗн тыла яраҫҫӗ, ҫав ирсӗрсем совет ҫыннисем хушшинче хӑйсене лайӑх тыткаланӑ пек тӑваҫҫӗ. Пӗтӗм совет халӑхӗ хӑйӗн сыхӑлӑхне темиҫе хут ўстерни, тӗрлӗ суя хыпарсем саракансене хӗрхенсе тӑманни—акӑ ӗнтӗ нимӗҫ фашисчӗсен ирсӗр шухӑшӗсем мӗн ҫине пырса ҫапӑнса саланса каяҫҫӗ.

Редакцине килнӗ ҫыру

Хисеплӗ редактор юлташ!

Манӑн ҫырӑва хаҫатра пичетлесе кӑларма питӗ ыйтатӑп. Эпӗ нимӗҫсем патӗнче тыткӑнра пултӑм, ҫавӑнпа та унта мӗн курнисем ҫинчен каласа парас тетӗп.

Эпӗ—Смоленск районӗнчи хресчен, мана нимӗҫсем Смоленск хулинче тыткӑна илчӗҫ. Эпӗ тыткӑнра тӑватӑ кун хушши пултӑм. Мана пӗр ҫуртӑн подвалне хупса лартрӗҫ, унта манпа пӗрле Смоленскра пурӑннӑ тата пиллӗк ҫын пулчӗҫ. Пире кашни кунах допроса чӗнчӗҫ. Кашнинчен уйрӑммӑн ыйтрӗҫ.

Малтанхи хут допрос тунӑ чухне нимӗҫ офицерӗ: Хӗрлӗ Ҫар тылӗнче нимӗҫсен командованийӗ панӑ заданине пурнӑҫа кӗртме килӗшў парсан, сана каялла яратпӑр, терӗ. Кун пирки офицер мана кашни допросрах каларӗ. Вӑл мана фронт линийӗ урлӑ каҫ та совет ҫыннисене тата колхозниксене нимӗҫсем нимӗн те тумарӗҫ, вӗсем ахаль ҫынсене тивмеҫҫӗ, еврейсемпе коммунистсене ҫеҫ персе вӗлереҫҫӗ, тесе каласа пама хушрӗ. Нимӗҫ офицерӗ манпа пӗрле тыткӑнра ларнӑ ытти ҫынсене те ҫавӑн пек тума хушнӑ.

Совет ҫыннисенчен виҫҫӗшӗ фашистсен агенчӗ пулма килӗшмен, вӗсем допроса чӗннӗ хыҫҫӑн пӗринче каялла таврӑнмарӗҫ, каярахпа эпӗ вӗсене персе пӑрахни ҫинчен илтрӗм.

Пӗррехинче офицер чӗнчӗ те хӑратса ҫавӑнтах татӑклӑ ответ пама хушрӗ. Эпӗ килӗшрӗм, мӗншӗн тесен, персе пӑрахасран хӑрарӑм. Офицер манран расписка илчӗ, нимӗҫ ҫарӗн командованийӗ паракан заданисене совет территорийӗнче пӗтӗмпех пурнӑҫа кӗртме пулатӑн, терӗ. Унтан мана хула тулашне илсе тухрӗҫ те, фронт линийӗ урлӑ хӑш вырӑнтан каҫса каймаллине кӑтартрӗҫ.

Хула хушшинче пынӑ чухне нимӗҫсем Смоленск хулинче мӗнле иртӗннине эпӗ хам куҫпа куртӑм. Нимӗҫ офицерӗсемпе салтакӗсем хулана, хваттерсене ҫаратаҫҫӗ. Пӗр урамра салтаксем ҫаратса тухнӑ тумтирсене тата килти ытти япаласене пухса купаласа хунине куртӑм. Кӑнтӑр вӑхӑчӗ пулсан та урамра хула ҫыннисене пӗрне те кураймарӑм. Пӗр урамра хӗрарӑмсемпе ачасен виллисене ҫеҫ куртӑм.

Маншӑн чи хӑрушши ҫакӑ пулса тӑчӗ: хуларан икӗ километра яхӑнта, ҫултан инҫех мар, нимӗҫсен виҫӗ салтакӗ пӗр хӗрарӑма ирӗксӗрлесе намӑслантарчӗҫ. Хӗрарӑм халран кайнӑ, кӑшкӑраймасть те. Вӑл турткаланса мӗскӗн сасӑпа кӑшкӑрса пырса пулӑшма чӗнчӗ.

Ҫаксене курса илтнӗ хыҫҫӑн маншӑн аван мар тата хӑрушӑ пулса тухрӗ, ҫавӑнпа та эпӗ хамӑн пӗтӗм чӑнлӑх тата нимӗҫсен тискерлӗхӗ ҫинчен ҫынсене хаҫат урлӑ каласа парас терӗм.

Редактор юлташ! Манӑн ҫырӑва хаҫатра пичетлесе кӑларма ыйтатӑп. Нимӗҫсем камсем иккене тата вӗсем пирӗн халӑха мӗнле улталама шухӑшланине пурте пӗлччӗр.

Василий Яковлевич СМИРНОВ.

УГОЛОВНИК—ФАШИСТЛА ДИВЕРСАНТ ТАТА ПРОВОКАТОР

Мускаври оборонӑллӑ предприятисенчен пӗрне рабочи пулса ӗҫленӗ Ефим Васильевич **Семыкин** пынӑ та, хӑй малтан унта ӗҫлени ҫинчен документ ыйтма тытӑннӑ.

Уголовнӑй преступлени тунӑшӑн судпа айӑпланнӑ хыҫҫӑн ӑҫта пурӑнтӑр тесе ыйтсан, Семыкин ӗненмелле мар тата пӑтрашуллӑ сӑмахсем каланӑ, вӑл хӑйне ҫавӑн пек тыткалани предприяти работникӗсене йӑлтах иккӗлентернӗ.

Семыкина следстви оргӑнне илсе кайнӑ.

„Семыкин кам иккенне тӗплӗн тӗрӗслесе пӑхнӑ, вӑл нумаях пулмасть нимӗҫ фашисчӗсен тыткӑнӗнчен таврӑннӑскер пулнӑ. Унтан таврӑннӑ хыҫҫӑн вӑл рабочисен общежитийӗсенчен пӗрне кӗрсе вырнаҫнӑ та «нимӗҫсем тыткӑна лекнӗ совет ҫыннисене лайӑх пӑхни ҫинчен, нимӗҫсен хӗҫпӑшаллӑ вӑйӗн хӑвачӗ тата вӗсем ҫитес вӑхӑтрах Мускава ҫитесси ҫинчен» уҫҫӑнах провокациллӗ, тӑшманла сӑмахсем сарма тытӑннӑ.

Следстви оргӑнӗсем палӑртнӑ тӑрӑх, Семыкин нимӗҫ фашисчӗсен командованийӗ тӑшманла задани парса Мускава янӑ диверсант тата провокатор пулнӑ, ӑна тӑрӑ шыв ҫине кӑларнӑ.

Следстви вӑхӑтӗнче Семыкин ҫапла каласа панӑ:

«Малтан эпӗ Мускав хулинче ҫар заводӗнче ӗҫлерӗм. 1941 ҫулти июнь уйӑхӗнче мана уголовлӑ ӗҫшӗн судпа айӑпласа Дорогобуж хулине ячӗҫ. Унтан окопсем чавма Ельня хулине куҫарчӗҫ. Нимӗҫсем хулана йышӑннӑ хыҫҫӑн, эпӗ унтах юлтӑм. Нимӗҫ салтакӗсем мана тытса арестлерӗҫ те нимӗҫ войскисен штабне илсе кайрӗҫ.

Штабра нимӗҫ офицерӗ допрос турӗ. Хама уголовлӑ ӗҫшӗн айӑпласа хупни ҫинчен пӗлтерсенех офицер манпа урӑхла калаҫма тытӑнчӗ. Вӑл мана папирос пачӗ те, хӑйӗн хваттерне илсе кайма хушрӗ. Хваттерте ҫитерчӗҫ тата эрех ӗҫтерчӗҫ. Каҫхине мана допрос тунӑ офицер пычӗ. Вӑл сӗтел ҫине эрех тата ҫырткалама апат-ҫимӗҫ кӑларса лартрӗ. Пӗр стакан туллиех эрех тултарса пачӗ. Эрех ӗҫнӗ хыҫҫӑн вӑл манран ыйтма пуҫларӗ: ӑҫта ӗҫленӗ, манӑн тӑвансем пур-и т. ыт. ҫинчен те ыйтрӗ. Унтан вӑл манӑн пӗлӗшсем, Совет Российӗнчи рабочисем мӗнле пурӑнни ҫинчен ыйтса пӗлчӗ. Вӑл мӗн ыйтнине эпӗ йӑлтах каласа патӑм.

Иккӗмӗш кун офицер мана каллех хӑй патне чӗнсе эрех ӗҫтерчӗ. Ҫапла вара эпӗ офицер хваттерӗнче тӑватӑ кун хушши пурӑнтӑм. Кашни каҫах эрех ӗҫтерчӗ.

Манпа калаҫнӑ чухне вӑл мана нимӗҫсем часах Мускава илеҫҫӗ, Совет влаҫӗ пӗтсе ларать, ҫавӑнпа та сирӗн пек ҫынсем ҫеҫ ҫӑлӑнса юлма пултараҫҫӗ, терӗ. Эпӗ вӑл ҫавӑн пек каланине пӗрре те хирӗҫлемерӗм, ӑна итлесе лартӑм тата Совет влаҫне пула эпӗ асап куртӑм, ҫавӑнпа та эпӗ ун ҫине хытӑ тарӑхнӑ терӗм. (Семыкин уголовлӑ ӗҫсемшӗн виҫӗ хутчен судпа айӑпланнӑ).

Пӗррехинче офицер хӑй патне чӗнсе илчӗ те мана ҫапла каларӗ: санӑн Германи ҫарне, вӑл ҫӗнтерў тӑвас ҫӗрте пулӑшнисӗр пуҫне, урӑх нимӗнле ҫӑлӑнӑҫ та ҫук, терӗ. «Халь ӗнтӗ, терӗ вӑл,—эпир пӗр-пӗрне лайӑх пӗлетпӗр, ҫавӑнпа та эсӗ кирек мӗнле кирлӗ вӑхӑтра та эпӗ пулӑшасса шанса тӑма пултаратӑн». Эпӗ нимӗн те чӗнмерӗм. Унтан вӑл, чӗрӗ юлас тетӗн пулсан, санӑн Германи ҫарӗн командованийӗ паракан заданисене пурнӑҫа кӗртмелле пулать, тесе хушса хучӗ. Эпӗ килӗшрӗм. ССР Союзӗн тылӗнче манӑн мӗн тумаллине тӗплӗн каласа пачӗ. Вӑл мана, Мускава таврӑн та ҫар заводне кӗрсе вырнаҫ, унта мӗнле те пулсан хальтерех сӑтӑрла ӗҫсем тума тӑрӑш, терӗ. Малалла вӑл ҫапла каларӗ: трамвай ҫинче те, урамра та, заводра та—пур ҫӗрте те нимӗҫсенчен хӑрамалла мар, вӗсем халӑха тивмеҫҫӗ, еврейсемпе коммунистсене ҫеҫ пӗтерсе хума тӑрӑшаҫҫӗ, тесе каласа пар, терӗ. Унтан вӑл базара пухӑннӑ колхозниксем патне кайса вӗсене нимӗҫсем пынӑ чухне ялтан тухса каймалла мар, хӑйсен пӗтӗм пурлӑхне, уйрӑмах тырпула, сыхласа хӑвармалла тесе ӑнлантарса пама хушрӗ. Вӑл мӗн хушнине эпӗ пӗтӗмпех тума пултӑм, мана кӑларса ячӗҫ».

Ыйту: Тӗрӗссипе илсен, нимӗҫсем хӑйсем йышӑннӑ районсенчи халӑхсене мӗнле тыткалаҫҫӗ?

Ответ: «Паллах, нимӗҫ офицерӗ каланӑ пек мар. Ельня хулинче те, ытти хуласенче те, нимӗҫ салтакӗсемпе офицерӗсем халӑха ҫаратнине тата вӗлернине эпӗ хам куҫпа куртӑм, анчах вӗсем ҫинчен каласа пама мана пачах хушмарӗҫ». (**«Правда»**).

Тырпул обязательствине тултарнӑ

ИШЛЕЙ. Папанин ячӗпе тӑракан колхоз уйхир ӗҫӗсене тӗплӗн туса пырать. Колхозниксем тырпула пӗр тӑккаламасӑр тата хӑвӑрт пухса кӗни тыла ҫирӗплетнине аван туйса тӑраҫҫӗ. Петр Иванов эрне хушшинче машинӑпа 40 гектар сӗлӗ вырнӑ. Ҫавӑн пекех А. Кузьмина, Е. Смирнова, Ф. Жучкова юлташсем те кунне икшер норма тултарса пыраҫҫӗ. Колхозри ватӑ ҫынсем кӑҫалччен уй ӗҫне тухман пулнӑ, халӗ вӗсем ӗҫе активлӑн хутшӑнса пыраҫҫӗ.

Колхоз председателӗ Алексеев коммунист ӗҫе пӗлсе тата ӗҫ вӑйне тӗрӗс организациленипе, Папанин ячӗпе тӑракан колхоз ҫурхи тырӑсене йӑлтах вырса пуҫтарчӗ. Колхоз тырпул обязательствине тултарнӑ. Колхозниксем кашни уйӑхрах оборона фондне пӗрер ӗҫкунӗ ҫине тивекен тупӑша парса тӑраҫҫӗ.

Уйхир ӗҫне туса пынӑ хушӑрах вӑрҫӑ ӗҫне вӗренессине организациленӗ. Халӗ ПВХО кружокӗнчен 125 колхозник вӗренсе тухнӑ. Хӗрлӗ Ҫар боецӗсене ӑшӑ тумтирсем парса пулӑшассине организациленӗ.

Н. АМУРЦЕВ.

Конфликта пӗтермелли условисем ҫинчен хӑйсем ҫине илнӗ обязательствӑсене пурнӑҫа кӗртес ӗҫре шах тата Иран правительстви икӗпитлӗ политика тытса пыраҫҫӗ

ТЕГЕРАН, сентябрӗн 15-мӗш. (ТАСС). Совет правительствипе Англи правительстви гитлерла агентсем Иранра ССР Союзӗпе Англин интересӗсемшӗн, ҫавӑн пекех Иран интересӗсемшӗн хӑйсемшӗн хӑрушлӑх кўрекен тӑшманла ӗҫсем туса пынине чарса лартма сӗннине Иран правительстви пӗтӗмӗшпех йышӑннӑ тесе, малтан пӗлтернӗччӗ. Пӗр енчен ССР Союзӗн правительствипе Англи правительстви, тепӗр енчен Иран правительстви пӗр-пӗрин хушшинче килӗшў тунӑ хыҫҫӑн, кирлӗ мерӑсем палӑртса хунӑччӗ, ҫав мерӑсене пурнӑҫа кӗртмелли сроксене палӑртса ҫирӗплетнӗччӗ, ҫав шутрах нимӗҫсен мӗнпур агенчӗсене тата Германин, Италин, Румынин, Венгрин, Болгарин, Финляндин дипломатиллӗ миссийӗсене, нимӗҫ агентури туса пынӑ тӑшманла ӗҫсен центрӗсем пулса тӑнӑскерне, Иран ҫӗршывӗнчен кӑларса ямалли сроксене те палӑртса ҫирӗплетнӗччӗ.

Анчах та Иран правительстви ҫўлте кӑтартнӑ килӗшӗве пурнӑҫа кӗртнӗ ҫӗрте тўсме ҫук вӑрахӑн ӗҫленине тата килӗшў тӑрӑх тума тивӗҫлӗ мероприятисене, гитлерла агентсен Иранри ӗҫӗсене пӗтерсе тӑкас шутпа тунӑскерсене, пурнӑҫа кӗртес ӗҫе пур майсемпе те вӑраха хӑварма тӑрӑшнине кӑтартса пачӗ. Ҫакӑнта ӗнтӗ шахпа Иран правительстви ССР Союзӗ тӗлӗшӗпе тата Англи тӗлӗшӗпе икӗпитлӗ политика тытни палӑрчӗ. Юлашки кунсенче пулса иртнӗ фактсем ҫакна кӑтартса параҫҫӗ: ССР Союзӗпе Великобритани правительствисем Иран халӑхӗпе туслӑ пулассине аталантарса пырас шутпа панӑ сӗнўсене германла шухӑш-кӑмӑллӑ элементсем хирӗҫле ӗҫсем туса кӗтсе илеҫҫӗ. Ҫав германла шухӑш-кӑмӑллӑ элементсем хушшинче питех те пысӑк вырӑнсенче тӑракан ҫынсем те пур.

Ҫапла, сентябрӗн 10-мӗшӗнче «Эттелаат» хаҫатра тӗнӗл держависен дипломатиллӗ миссийӗсене хупнӑ пирки шеллесе ҫырнӑ умстатьяна пичетлесе кӑларнӑ. Тегеранра сарӑлнӑ шанчӑклӑ пӗлтерўсем тӑрӑх ҫакӑ паллӑ: ҫав статьяна шах ҫемьин хӑшпӗр членӗсем хӗтӗртнипе ҫырнӑ тата ӑна шах хӑй те ырланӑ.

Ҫакӑнпа пӗр вӑхӑтрах Иран правительстви Германин, Италин, Румынин тата ыттисен хӑваласа кӑларма тивӗҫлӗ миссийӗсене Иран ҫӗршывӗнчен кӑларса ямалли сроксене кунран кун малалла куҫарса пырать. Ҫавна пула нимӗҫсен хӑшпӗр агенчӗсем пытанса, Иран территорийӗ ҫинче хӑйсен сӑтӑрла ӗҫӗсене малалла туса пыма май тупрӗҫ.

Ӗҫсем ҫапла пулса пынӑ пирки Иран халӑхӗ хӑй питех те шикленсе тӑнине кӑтартса парать. Нимӗҫ агенчӗсемпе таччӑн ҫыхӑнса тӑракан хӑшпӗр официаллӑ ҫынсем тата Иран ҫарӗнчи ҫўлте тӑракан ҫынсем хӑйсене провокацилле тыткаланӑ пирки, ҫавӑн пекех Иран правительстви хӑй ҫине илнӗ обязательствӑсене пӑсма хӗтӗртекен «Эттелаат» хаҫат пирки тўрремӗнех сивлесе калаҫаҫҫӗ.

Иран халӑхӗ Иран правительствинчен Германин дипломатиллӗ паспортсемпе витӗннӗ агенчӗсем туса пыракан тӑшманла ӗҫсен мӗнпур вучахӗсене хӑвӑртрах пӗтерсе тӑкма ыйтать. Иран правительстви умӗнче нимӗҫ агенчӗсен хӑрушла ӗҫне пуҫӗпех пӗтерсе тӑкма тата ҫӗршывра мирлӗ те йӗркеллӗ пурнӑҫ туса хума хатӗр тӑнине ӗҫре кӑтартса парас задача тӑрать.

Кембриджра „Англипе Совет Союзӗ хушшинчи туслӑх эрни“ хупӑнни

ЛОНДОН, сентябрӗн 15-мӗш. (ТАСС). Сентябрӗн 14-мӗшӗнче Кембриджра «Англипе Совет Союзӗ хушшинчи туслӑх эрни» хупӑннӑ, ҫак эрнене ирттернӗ ҫӗре авалхи университетӑн культурӑпа наукӑн чи лайӑх вӑйӗсем: Эддингтон, Кейнс, Кронфорд, Тревальян, Гопкинс тата ыттисем те хутшӑннӑ. Совет фотографийӗсен, кӗнекисен, алӑсталӑх изделийӗсен, почта маркисен тата ҫар плакачӗсен выставкине темиҫе пиншер ҫын пырса курнӑ. Тӗп кинотеатрсенче пӗтӗм эрне хушши пынӑ «День нового мира» тата «Чапаев» ятлӑ совет фильмӗсене пиншер ҫын курнӑ. Ҫак эрнене Кембридж хулин мэрӗ тата университетӑн вице-канцлерӗ председатель пулса ертсе пынипе чаплӑн уҫнӑ чух унта ҫӗршер ҫынна советӑн «Тринадцать» ятлӑ фильмне кӑтартнӑ. Ҫав эрне хушшинче организациленӗ лекцисемпе концертсене нумай ҫынсем итленӗ, аудитори чӑп тулли пулнӑ. Ҫакӑн пек мероприятисем туса ирттернӗ: сентябрӗн 8-мӗшӗнче—Лондонри университетӑн славян чӗлхисен шкулӗн директорӗ Пейрс вырӑс халӑхӗ ҫинчен лекци тунӑ; сентябрӗн 9-мӗшӗнче—Скиф культури облаҫӗнчи пысӑк авторитет Минс ССР Союзӗнче тунӑ археологиллӗ раскопкӑсем ҫинчен лекци вуланӑ; сентябрӗн 10-мӗшӗнче—вырӑссен камернӑй музыкин концерчӗ пулнӑ; сентябрӗн 12-мӗшӗнче—руководствӑра тӑракан наука работникӗсем Совет Союзӗ ялхуҫалӑх, генетика, биохими, физика тата геологи облаҫӗсенче тӑвакан тӗпчев ӗҫӗсен ыйтӑвӗсем тӑрӑх пӗрле тухса каланӑ; сентябрӗн 13-мӗшӗнче Бирмингамри халӑх хорӗ совет халӑх музыкин концертне панӑ. Ҫак эрне хушшинче хулара Совет Союзӗпе пӗр шухӑшлӑ пулнине кӑтартакан значоксем ҫакнӑ нумай ҫынсене курма пулнӑ.

Университетӑн вице-канцлерӗ Бениэнс организациллӗ комитетӑн секретарӗ Стюарт патне послани янӑ, унта ҫапла каланӑ: «Паян Россия халӑхсен ирӗклӗ пурнӑҫне хўтлет, ҫав пурнӑҫа пирӗн тӑшмансем таптаса тӑкасшӑн. Совет Союзӗн ҫарӗпе халӑхӗн хастарлӑхӗ тата ҫирӗплӗхӗ пример кӑтартаҫҫӗ, хӑйсен ирӗклӗхне сыхлассишӗн кӗрешекен пур нацисен шанчӑкӗ пулса тӑраҫҫӗ. Вӗсене хӑйсемшӗн те, хамӑрӑн лӑпкӑ пурнӑҫшӑн та эпир пур енчен те пулӑшу парса тӑма тивӗҫлӗ».

Болгари хаҫачӗсем ухмахла супӗлтетни

БЕРН, сентябрӗн 15-мӗш. (ТАСС). Германири информаци бюровӗн черетлӗ суя пӗлтерӗвӗсенчен пӗринче паллӑ мар пӗр темӗнле вырӑнта нимӗҫсем «совет дивизин штабне ярса тытнӑ» тесе каланӑ. Болгарин нимӗҫсен умӗнче ырӑ ятлӑ пулма тӑрӑшакан тата пӗтӗмӗшпех ирсӗрленсе кайнӑ «Утро» хаҫачӗ ҫак хыпара татах та ҫирӗпрех пама шутланӑ, вӑл «нимӗҫсем пӗтӗм совет штабне ярса тытнӑ», тесе пӗлтернӗ. «Нова вечер» хаҫатшӑн капла суйни те сахал пек туйӑннӑ. Тӗлӗнсе кайнӑ вулакансем ҫав хаҫатра сентябрӗн 12-мӗшӗнче «советӑн генеральнӑй штабне тытнӑ» тесе питӗ пысӑк заголовокпа пичетлесе кӑларнӑ пӗлтерӗве вуланӑ.

Болгарири тӗрлӗрен обществӑллӑ сийсен представителӗсем Болгари хаҫачӗсен ҫавтери пылчӑклӑ та ирсӗр меслечӗсем пирки кӑмӑлсӑрланса тарӑхаҫҫӗ.

Нацистсен Швейцарири ишӗлтерўллӗ пропаганди

СТАМБУЛ, сентябрӗн 15-мӗш. (ТАСС). Бернран ҫапла пӗлтереҫҫӗ: ҫак кунсенче Швейцарин пӗррӗмӗш дивизинчи ҫар трибуналӗ салатса янӑ национал-социалистла партин членӗсем ҫарта ишӗлтерўллӗ пропаганда туса пыни ҫинчен калакан ӗҫе пӑхса тухнӑ.

Ҫак партин пропаганда пайӗ салтаксем хушшине сарнӑ пӗр циркулярне судра вуласа панӑ, унта ҫапла каланӑ: «Национал-социалистсен партине кӗме васкӑр, мӗншӗн тесен Швейцарине кӗҫех оккупациленӗҫҫӗ, вара Швейцарин национал-социалистла партин членӗсем пысӑк усӑ илӗҫ».

Англи самолечӗсем Данири нумай пунктсем ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ

СТОКГОЛЬМ, сентябрӗн 15-мӗш. (ТАСС). Швецири телеграф агентстви Копенгагенран ҫапла пӗлтерет: сентябрӗн 12-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле Англи самолечӗсем Данири нумай пунктсем ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ. Фюн утравӗ ҫинче сиенсем тунӑ.

Сутӑнчӑк Недич хӑйӗн тирӗшӗн хӑрать

СТАМБУЛ, сентябрӗн 15-мӗш. (ТАСС). Болгарири «Зора» хаҫат ҫапла пӗлтерет: «Серби премьерӗ Недич сентябрӗн 9-мӗшӗнче заявлени пичетлесе кӑларнӑ, унӑн кабинечӗн кирек мӗнле членне те вӗлерес-мӗн пулсан, Симович правительствин членӗсен пур ҫемьисене те тата хурӑнташӗсене персе пӑрахаҫҫӗ», тенӗ.

Нимӗҫсен авиаци чаҫӗсенче восстанисем пулнӑ

ЛОНДОН, сентябрӗн 15-мӗш. (ТАСС). Австрин хальхи вӑхӑтра Лондонра пурӑнакан эрцгерцогӗ Феликс пичет представителӗсене нимӗҫсен Австрире тӑракан авиаци чаҫӗсенче нумай пулмасть вуникӗ восстани пулса иртни ҫинчен пӗлтернӗ. Ҫак факт питех те кӑтартуллӑ, тесе палӑртнӑ Феликс, мӗншӗн тесен, летчиксем Германин хӗҫпӑшаллӑ вӑйӗсенче пуринчен те ытларах фашистла шухӑш-кӑмӑллӑ элементсем пулса тӑнӑ.

Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли—ӑшӑ тумтирсем!

ВӐРМАР. Колхозсенче, предприятисемпе учрежденисенче Хӗрлӗ Ҫарӑн геройла боецӗсем валли ӑшӑ кӗпе-тумтирсем пухса ярас тӗлӗшпе комиссисем ӗҫлеҫҫӗ.

Шупашкарти Ленин ячӗпе тӑракан фабрикӑри рабочисемпе работницӑсен чӗнӗвне сўтсе-явнӑ хыҫҫӑн, «Красная звезда» колхоз членӗсем Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли 12 мӑшӑр ҫӑматӑ, 7 мӑшӑр ҫӑм алшиш, 6 тир пачӗҫ. «Смычка» колхоз членӗсем 10,5 килограмм ҫӑм, 20 тир, 6 мӑшӑр ӑшӑ носки, 2 мӑшӑр ҫӑм перчатка тата ытти вак япаласем те пачӗҫ.

Ҫавӑн пекех «Арапуҫ» колхоз та 54 килограмм ҫӑм, 10 тир пачӗ. «Красный Мурат» колхоз членӗсем 24 килограмм ҫӑм, 10 тир пачӗҫ.

Хӗрлӗ Ҫар валли ӑшӑ кӗпе-тумтир хатӗрлесе ярас ӗҫ колхозниксем хушшинче куллен-кун вӑйланса пырать.

М. БОЙКОВ.

* * *

ҪӖРПЎ. «Цивильстрой» колхоз Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли 20 мӑшӑр ҫӑматӑ, 40 мӑшӑр алшишсемпе перчаткӑсем тата 10 тир пама пулчӗ. Ку колхозри уйрӑм колхозниксем—Осипов юлташ пӗр мӑшӑр ҫӑматӑ, Ильин юлташ тир, пӗр мӑшӑр ҫӑм носки, Терентьева юлташ ҫӑм носки, пӗр мӑшӑр перчатка пачӗҫ. «Новый путь» колхоз 5 мӑшӑр ҫӑматӑ тата ҫӑмран ҫыхнӑ носкисем, алшишсем хатӗрлет. Пур колхозниксем те Хӗрлӗ Ҫар боецӗсене ҫӗнтерў тумашкӑн пулӑшма тӑрӑшаҫҫӗ.

И. СКВОРЦОВ.

Шупашкарта халӑх творчествин ҫуртӗнче ӗҫлекен Шатнюк юлташ Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли пӗр мӑшӑр ҫӑматӑ, ӑшӑ кӗпе-йӗм пачӗ. Узьянова юлташ пӗр кӗрӗк пиншак пачӗ. 5 ҫын ӑшӑ кӗпесем пачӗҫ. Халӑх творчестви ҫуртӗнче ӗҫлекен ытти юлташсем те Хӗрлӗ Ҫара ӑшӑ япаласем параҫҫӗ.

Е. АНДРЕЕВА.

* * *

Чебторг коллективӗнче ӗҫлекен Филиппова юлташ коллективра пулса иртнӗ митингра ҫапла каларӗ:

— Манӑн упӑшка Хӗрлӗ Ҫарта Гитлер бандисене ҫӗмӗрет. Эпӗ тылра стахановла ӗҫлетӗп. Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли пӗр мӑшӑр ҫӑматӑ, пӗр ӑшӑ ҫӗлӗк тата пӗр мӑшӑр ӑшӑ кӗпе паратӑп.

Торговӑй отделра ӗҫлекен Назимов юлташ, граждӑн вӑрҫин участникӗ, пӗр мӑшӑр ҫӑматӑ тата 2 ӑшӑ фуфайка пачӗ.

Ҫавӑн пекех Куличев, Цветков, Ельпова, Аглеева тата ытти юлташсем те пурте пӗрер мӑшӑр ҫӑматӑ е ӑшӑ алсасем, ӑшӑ чулхасем, ӑшӑ фуфайкӑсем, кӗпе-йӗмсем пама пулчӗҫ.

Митинг пӗтнӗ ҫӗре 6 мӑшӑр ҫӑматӑ, 6 фуфайка, 16 шарф, икӗ ҫӗлӗк пуҫтарӑнчӗ.

«Главкинопрокатӑн» Чӑваш республикинчи конторинче ӗҫлекен Еремеев юлташ ватка хурса ҫӗленӗ брюки пачӗ. Старший бухгалтер Жилин юлташ пӗр ӑшӑ брюки, пӗр ҫӗлӗк, ӑшӑ чулха пачӗ. Малафеева юлташ ҫӑм сутӑн илсе, ӑшӑ алшиш тата чулха ҫыхса пама пулчӗ.

ДАНИЛОВ-ЧАЛДУН.

Боецсем валли ӑшӑ тумтирсем хатӗрлеме пулӑшаҫҫӗ

СЕНТЕРВӐРРИ. (**Хамӑр корр.**). Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли ӑшӑ тумтирсем пухас тӗлӗшпе ӗҫлекен районри комиссин председателӗ—ВКП(б) райкомӗн секретарӗ А. Моряков юлташ ӑшӑ тумтирсем пухас ӗҫ мӗнле пыни тата ку ӗҫе мӗнле организацилени ҫинчен сирӗн корреспондента ҫапла пӗлтерчӗ:

— Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли ӑшӑ тумтирсем пухас ыйтӑва сўтсе-явма районра пур колхозсемпе предприятисенче те ӗҫҫыннисен пухӑвӗсем пулса иртрӗҫ. Рабочисем, колхозниксем тата интеллигенци ку ӗҫе, Хӗрлӗ Ҫара пулӑшас тӗлӗшпе тӑвакан ытти ӗҫсем пекех, пысӑк ҫӗкленўпе тытӑнчӗҫ. Шупашкарти Ленин ячӗпе тӑракан фабрикӑри работницӑсен тата хамӑр районри Молотов ячӗпе тӑракан колхоз членӗсен чӗнӗвӗсене кашни ӗҫҫынниех пысӑк хаваспа кӗтсе илчӗ.

Вырӑнти комиссисем пӗлтернӗ тӑрӑх, кашни колхозник, кашни рабочи Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли ӑшӑ тумтирсенчен пӗрер-икшер япала параҫҫӗ. Ҫак числӑ ӗҫе чи малтан пирӗн районра Молотов ячӗпе тӑракан колхоз членӗсем пуҫарчӗҫ. Унта кашни килтен тенӗ пекех Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли ӑшӑ япаласем панӑ. Халь ку ӗҫ кашни кунах анлӑн сарӑлса пырать.

Колхозниксем ӑшӑ тумтирсем ҫӗлеме тата чулхасемпе алшишсем ҫыхма чӗрӗ тирсемпе ҫӑм параҫҫӗ. Тирсене туса вӗсенчен кӗрӗк пиншак ҫӗлессине те хамӑр районрах организацилетпӗр. Ку тӗлӗшпе пирӗн условисем ҫителӗклӗ. Ҫӑматӑ йӑвалакан тата тир тӑвакан артельсем ҫак ӗҫе хӑйсем ҫине илчӗҫ. «Парижская коммуна», «Социализм», Шуршӑлти артельсем тата промкомбинат тирсем туса хатӗрлеҫҫӗ. «Портной» артель вӑл тирсенчен кӗрӗк пиншаксем ҫӗлесе парать. Кунсӑр пуҫне колхозницӑсем чулхасемпе алшишсене хӑйсемех ҫыхса параҫҫӗ. Хӑшпӗр ҫӗрте ӑшӑ тумтирсем туянма укҫан пухнӑ. Вырӑнти комиссисем ҫав укҫапа боецсене валли ӑшӑ тумтирсем туянса районри комиссине параҫҫӗ.

Ӑшӑ тумтирсен хисепне кӑшт тӑхӑнса ҫўренӗ ҫӑматӑсем те кӗреҫҫӗ. Ҫавӑн пек кивӗрех япаласене юсас тӗлӗшпе те комисси конкретлӑ ӗҫсем тума палӑртрӗ. Вӑл япаласене чылайӗшне колхозниксем хӑйсемех юсаттарса параҫҫӗ.

Районри комисси аллине паракан ӑшӑ тумтирсене сыхласа усрама ятарласа склад уйӑртӑмӑр. Вӑл складсенче япаласене комисси членӗсем йышӑнаҫҫӗ.

ВКП(б) райкомӗ Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли ӑшӑ тумтирсем пухасси ҫинчен ӑнлантарса пама ялсене районри актив шутӗнчен ҫынсем ячӗ, халь вӗсем вырӑнсенче ӗҫлеҫҫӗ. Ҫавӑн пекех, ку ыйтупа ятарласах колхоз тата ялсовет председателӗсен канашлӑвне ирттернӗ.

Боецсем валли ӑшӑ тумтирсем пухас тӗлӗшпе пӗтӗм районри ӗҫҫыннисем пысӑк хастарлӑхпа ӗҫе тытӑнни, ҫак движенин хумӗ кашни кунах анлӑн сарӑлса пыни—совет халӑхӗн патриотизмне каллех тепӗр хут кӑтартса пачӗ. Халӑх хӑйӗн ҫарне валли ӑшӑ тумтирсем хатӗрлет. Ҫапла ӗнтӗ пирӗн ҫӗршыври ӗҫҫыннисем ирсӗр фашизма ҫӗмӗрсе тӑкма Хӗрлӗ Ҫара мӗн кирлине йӑлтах тата кирлӗ чухлех туса параҫҫӗ.

М. МИТРОФАНОВ.

Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли

Пиншер ӗҫҫыннисем, колхозсем, шкулсем, организацисемпе предприятисем мухтавлӑ Хӗрлӗ Ҫарӑн паттӑр боецӗсем валли ӑшӑ тумтирсем, хаклӑ парнесем яраҫҫӗ.

Карӑкҫырмари (Вӑрмар р.) колхоз правленин лару пулса иртрӗ. Ларура пӗр ыйту—Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли ӑшӑ тумтир пухасси ҫинчен сўтсе-яврӗҫ. Юлашкинчен, пурте пӗр кӑмӑллӑ пулса, боецсем валли 3 мӑшӑр ҫӑматӑ, алшиш-чулхасем, кашни пӗрер тир пама пулчӗҫ.

Тепӗр кунне ку ыйтӑва бригадӑсенче сўтсе-яврӗҫ. Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем валли ӑшӑ тумтир пуҫтарас сӗнӗве колхозниксем пурте ырларӗҫ.

СТЕПАНОВ.

Вӗренекенсен парни

Нумай пулмасть Пӑрачкаври туллимар вӑтам шкулта вӗренекенсем Хӗрлӗ Ҫар боецӗсем патне ӑшӑ тумтир, ҫӑм алшиш, чӑлха, шарф тата пирус, махорка, хырӑнмалли приборсем чиксе парне ячӗҫ.

Ҫырӑвӗнче ҫапла ҫырчӗҫ:

«Тӑван ҫӗршыва сыхлакан хаклӑ аттесем, пиччесем! Сире Пӗтӗм совет халӑхӗ юратать. Кашниех Хӗрлӗ Ҫара мӗнпе те пулин пулӑшма тӑрӑшать. Ҫак пирӗн пӗчӗк парне пионерсемпе шкул ачисем шухӑшпа та пулин яланах сирӗнпе иккенне, вӗсем ирсӗр фашистсене хирӗҫ кӗрешме ялан хатӗррине аса илтертӗр. Усал тӑшмана ним хӗрхенўсӗр ҫапса ҫӗмӗрсе, хӑвӑр хӑвӑртрах ҫӗнтерўпе киле таврӑнӑр. Эпир халь вӗренетпӗр, ҫав вӑхӑтрах колхоза ӑнса пулнӑ тырра пухса кӗме пулӑшатпӑр.

Хаклӑ боецсем, пирӗн шкулта вӗренекенсенчен хӗрўллӗ салам сире».

БИБЛИОГРАФИ

„Патриотсем“

Вӑрҫӑн пирвайхи кунӗсенчен пуҫласах писательсем, артистсем, художниксем, композиторсем оборонӑллӑ кӗнекесем, сӑвӑ-юрӑсем, картинӑсем, спектакльсем хатӗрлеме хӗрўллӗн тытӑнчӗҫ.

Пирӗн умра «Патриотсем» ятлӑ, халь ҫеҫ пичетленсе тухнӑ пьеса. Ана Чӑваш АССР искусствӑсен тава тивӗҫлӗ деятелӗ, драматург Н. Айзман отечественнӑй вӑрҫӑ пуҫлансан темиҫе кунтанах ҫырнӑ.

...Пьесӑри ӗҫ шӑп вӑрҫӑ пуҫланнӑ кун, колхозри пӗр ҫемьере пулса иртет. Чи хӗрўллӗн ӗҫленӗ вӑхӑтра, сасартӑк, урнӑ Гитлер ҫарӗ пирӗн ҫине вӑр-хурахла тапӑнни ҫинчен хыпар ҫитет. Пурте—ҫамрӑксенчен пуҫласа ваттисем таранах—тӑван ҫӗршыва тӑшманран хўтлеме хатӗр. Амӑшӗсем ывӑлӗсене: «Кайма ҫул такӑр пултӑр, килме те такӑр пултӑр», тесе ӑсатаҫҫӗ,—«ҫук, пирӗн совет халӑхне нимӗнле тӑшман та ҫӗнтерес ҫук!» тесе шанса юлаҫҫӗ хӑйсен ирӗкӗпех фронта каякансем ҫине пӑхса.

Пьесӑна ҫӑмӑл, халӑх калаҫакан чӗлхепе ҫырнӑ. Выляканcем сахал, 4 ҫын ҫеҫ, декорацине тума та ҫӑмӑл—пўрт ӑшчикки кӑна.

Эпир ку пьесӑна пур ҫӗрте те лартма сӗнетпӗр, мӗншӗн тесен, совет халӑхӗн иксӗлми патриотизмне, вӑл кирек хӑш юн тумламӗ юлмиччен ҫапӑҫма хатӗррине кӑтартакан спектакльсем—агитациллӗ пысӑк ӗҫ тӑваҫҫӗ.

Л. А-в.

Ответлӑ редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

РЕДАКЦИ АДРЕСӖ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторӑн — 0—67, редактор заместителӗн — 3—97, редакци секретарӗн — 4—40, пропаганда пайӗн — 4—97, парти пурнӑҫ пайӗн — 7—97, ялхуҫалӑхӗпе промышленность пайӗсен — 0—88, ҫырусемпе рабселькорсен пайӗн — 2—30, дежурнӑйӑн — 6—23, «Ленин ҫулӗпе» журналӑн — 0—85, издательство конторин—0—23.

НТ 6518

Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии при СНК ЧАССР, Заказ № 448. Ф. б. 58 84 п. л.